

¹⁴ Міністерство культури і туризму України, Наказ №1076 від 23.12.2005р. [Електронне джерело] // Професійна юридична система. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1041.27746.0>

¹⁵ Рішення 29-ї сесії Комітету Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Сторінка 148. [Електронне джерело] // Офіційний сайт UNESCO. – Режим доступу: <http://www.webcitation.org/6Hozx7KME>

¹⁶ Архів оригіналу засідання 33-ї сесії Комітету Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Сторінка 156. [Електронне джерело] // Офіційний сайт UNESCO. – Режим доступу: <http://whc.unesco.org/archive/2009/whc09-33com-20e.pdf>

¹⁷ Архів оригіналу засідання 34-ї сесії Комітету Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Сторінка 147. [Електронне джерело] // Офіційний сайт UNESCO. – Режим доступу: <http://whc.unesco.org/archive/2010/whc10-34com-20e.pdf>

¹⁸ Архів оригіналу засідання 35-ї сесії Комітету Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Сторінка 144. [Електронне джерело] // Офіційний сайт UNESCO. – Режим доступу: <http://whc.unesco.org/archive/2011/whc11-35com-20e.pdf>

¹⁹ Архів оригіналу засідання 37-ї сесії Комітету Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Сторінка 134. [Електронне джерело] // Офіційний сайт UNESCO. – Режим доступу: <http://whc.unesco.org/archive/2013/whc13-37com-20e.pdf>

²⁰ Архів оригіналу засідання 22-ї сесії Комітету Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Сторінка 31. [Електронне джерело] // Офіційний сайт UNESCO. – Режим доступу: <http://whc.unesco.org/archive/1998/whc-98-conf203-18e.pdf>

²¹ Постанова Ради Міністрів УРСР «Про створення Державного історико-культурного заповідника в м. Львові» від 12 червня 1975 року. [Електронне джерело] // Офіційний сайт Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/297-75-p>

²² Указ Президента України «Про збереження історичної забудови у центральній частині міста Львова» від 2 липня 1997 року. [Електронне джерело] // Офіційний сайт Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/603/97>

²³ Постанова Кабінету Міністрів України «Про комплексну програму збереження історичної забудови міста Львова» від 15 листопада 1997 року. [Електронне джерело] // Офіційний сайт Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1266-97-p>

²⁴ Архів оригіналу засідання 37-ї сесії Комітету Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Сторінка 133. [Електронне джерело] // Офіційний сайт UNESCO. – Режим доступу: <http://whc.unesco.org/archive/2013/whc13-37com-20e.pdf>

²⁵ Комплексна програма по збереженню архітектури у Чернівцях на 2009-2015 рр. [Електронне джерело] // Офіційний сайт Чернівецька міська рада. – Режим доступу: chernivtsy.eu/portal/f/programs/ses2008035-796.doc

²⁶ Національний заповідник «Херсонес Таврійський». [Електронне джерело] // Офіційний сайт заповідника – Режим доступу: <http://www.chersonesos.org/?p=index&l=ukr>

УДК 327(477):061ЄС

© Юрій Макар
(Чернівці)ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ОРІЄНТИРИ
УКРАЇНИ

В матеріалі здійснена спроба аргументувати нагальну потребу України остаточно повернути вектор зовнішньополітичної орієнтації в бік інтеграції до об'єднаної Європи. Нинішня агресія Російської Федерації стосовно України змушує її до рішучих проєктів задля збереження власного суверенітету і подальшого суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку.

Ключові слова: агресія, внутрішній розвиток держави, європейський вибір, згуртованість суспільства, зовнішньополітичний курс, міжнародно-правовий статус, національна свідомість, національні інтереси, стратегічне партнерство, державність.

Ю.Макар

Евроинтеграционные ориентиры Украины

В материале осуществлена попытка аргументировать острую необходимость Украины окончательно повернуть вектор внешнеполитической ориентации в сторону интеграции с объединенной Европой. Нынешняя агрессия Российской Федерации относительно Украины вынуждает ее к решительным шагам во имя сохранения собственного суверенитета и дальнейшего общественно-политического и социально-экономического развития.

Ключевые слова: агрессия, внешнеполитический курс, внутреннее развитие страны, европейский вектор, международно-правовой статус, национальное сознание, национальные интересы, сплоченность общества, стратегическое партнерство, украинская государственность.

Y. Makar

Eurointegration Landmarks of Ukraine

In the article the author made an attempt to justify the urgent need for Ukraine finally to return vector of foreign policy orientation towards integration into the united Europe. The current Russian aggression towards Ukraine makes its decisive projects to preserve their sovereignty and further social-political and social-economic development.

Keywords: aggression, internal development of the country, the European choice, cohesion of society, foreign policy, international legal status, national consciousness, national interests, strategic partnership state.

Євроінтеграційні орієнтири України вже добрих два десятиліття років на різні лади трактуються

вченими, залежно від того, який напрям визначає влада, не завжди, а вірніше, майже ніколи не рахуючись з національними інтересами власної держави. Відразу хочу пояснити, що маю на увазі. Наша конференція пройшла за місяць до відомого Вільнюського саміту Євросоюзу, на якому Україна мала підписати Угоду про асоціацію з ним. Мільйони українців з нетерпінням чекали того заповітного дня. Але за тиждень до саміту українська влада, на жаль, вчергове змінила вектор напрямку інтеграції у протилежний бік. Така непослідовність, помножена на масове зубожіння людей через повальну корупцію, викликала обурення в суспільстві. Його втихомирення влада вирішила провести з брутальним застосуванням фізичної сили замість проведення справді послідовних соціально-економічних та суспільно-політичних реформ, які невпинно заповідала.

Матеріали ж конференції виходять друком після падіння режиму Януковича, втечі його разом з найближчими спільниками поза межі держави та початком нічим не прихованої агресії проти України з боку Росії, її намагання будь-що розвалити нашу державу заради імперських амбіцій свого керівництва. Така нічим не спровокована агресія розкрила цивілізованому світові очі на справжні наміри Росії стосовно України, які завжди спрямовувались на недопущення відродження *української державності*, а власне тепер – на її зруйнування.

Про те, що українці є споконвічними європейцями, що Україні належить органічно вписатися в європейський політичний і економічний простір, стати членом усіх європейських міжнародних об'єднань включно з Євросоюзом і НАТО, мова тривала щонайменше з середини 90-х рр. Те, що українці є автохтонами Європи, та ще й у самому її центрі, ні в кого, очевидно, сумніву немає. Що ж стосується здобуття належного місця в європейському, зрештою у світовому, співтоваристві (не географічно-територіального, а глобально-стратегічного), то ця проблема виникла перед Україною з моменту здобуття нею незалежності. Як виявилось, проблема є складною через наявність ряду причин історичного характеру.

Зупинимо увагу, не вдаючись до сивої давнини, лише на подіях ХХ ст. Отже, за роки незалежності Україна набула значного, хоч і дуже гіркого досвіду внутрішнього розвитку та формування зовнішньополітичного курсу. Це два невіддільні складники життєдіяльності державного організму.

Годі й думати, що в нинішніх умовах якась окремо взята країна могла б жити й розвиватись ізольовано від решти світу. З моменту проголошення незалежності України перед нею постала нелегка, але конче важлива проблема – визначитися у своїх зовнішньополітичних орієнтирах.

Як показало життя, розв'язання цього питання виявилось надзвичайно складним. Україні потрібно віднайти своє місце в Європі та світовому співтоваристві. Зробити це необхідно, передусім зважаючи на власні *національні інтереси*. З іншого боку, потрібно постійно враховувати, як до цього ставляться близькі й неблизькі сусіди.

Але чи не найбільше проблема формування зовнішньополітичного курсу України залежить від *рівня згуртованості суспільства*, розуміння ним потреб і напрямів власного розвитку, рівня його *національної свідомості* як загалом, так і кожним громадянином зокрема. Великою бідою українського суспільства є відсутність упродовж століть власної держави, перебування різних українських земель у різні часи у складі інших держав. Усе це справило глибокий негативний вплив на українців, породило й розвинуло почуття власної *меншовартості*, невіру у спроможність побудови самодостатньої соборної Української держави. Звідси ті явища, які спостерігаються після здобуття незалежності.

Розвал світової системи соціалізму, а за нею й Радянського Союзу як її оплоту привели до початку формування нової системи міжнародних відносин у світі, найперше в Європі. Так сталося, що першою Україною як незалежну державу визнала Польща – її безпосередня західна сусідка – разом із Канадою, де проживає мільйонна громада етнічних українців.

Основні принципи та напрями зовнішньої політики незалежної України викладено у Постанові Верховної Ради від 2 липня 1993 р. *Про основні напрямки зовнішньої політики України*. Вони загалом залишаються актуальними й тепер, через понад два десятиліття після здобуття Україною незалежності, визначають сучасну стратегічну спрямованість зовнішньополітичного курсу. Найголовнішою вимогою у здійсненні зовнішньої політики є повне, всебічне й ефективно забезпечення національних інтересів України.

Відповідно, основними групами національних інтересів України є:

- *стратегічні та геополітичні інтереси, пов'язані із забезпеченням національної безпеки України та захистом її політичних інтересів;*
- *економічні інтереси, пов'язані з інтегруванням економіки України у світове господарство;*
- *регіональні, субрегіональні та локальні інтереси, пов'язані із забезпеченням різноманітних специфічних потреб внутрішнього розвитку України.*

Послідовно дотримуючись загальноновизначених норм та принципів міжнародного права, Україна здійснює свою зовнішню політику на таких засадах:

- відкрита зовнішня політика та співпраця з усіма зацікавленими партнерами на принципах рівноправ'я, тобто без залежності від окремих держав чи групи держав;

- розбудова своїх двосторонніх і багатосторонніх відносин з іншими державами та міжнародними організаціями на принципах добровільності, взаємоповаги, рівноправності, взаємної вигоди, невтручання у внутрішні справи;

- засудження війни як знаряддя національної політики, незастосування сили та загрози силою при вирішенні будь-яких міжнародних суперечок, розв'язання їх тільки мирними засобами;

- відмова від територіальних претензій до сусідніх держав та невизнання територіальних претензій до себе;

- неухильне дотримання міжнародних стандартів прав людини, забезпечення прав національних меншин на своїй території та вжиття належних заходів щодо збереження самообутовності зарубіжних українців згідно з нормами міжнародного права;

- додержання принципу неподільності міжнародного миру та міжнародної безпеки, пріоритет загальноновизнаних норм міжнародного права перед нормами внутрішнього права та сумлінне виконання всіх своїх міжнародних зобов'язань;

- опора у своїй зовнішній політиці на фундаментальні людські цінності та осуд подвійних стандартів у міжнародних стосунках;

- нерозміщення збройних сил інших держав на українській території та українських військ на території інших держав без їх чітко висловленої згоди, крім випадків застосування міжнародних санкцій відповідно до Статуту ООН;

- здійснення непрямої санкційних заходів відповідно до міжнародного права лише у випадках міжнародних порушень, які завдають шкоди Україні;

- застосування українських збройних сил у випадку агресії чи інших збройних зазіхань на територіальну цілісність України та недоторканість її державних кордонів¹.

Україна намагається, спираючись на вищевикладені засади, здійснювати активну і збалансовану зовнішню політику, головними напрямками якої є:

- розвиток двосторонніх міждержавних відносин;

- розширення участі в європейському регіональному співробітництві, передусім із суміжними державами, з державами СНД;

- активна діяльність в ООН та інших міжнародних організаціях;

- підтримання контактів з українською діаспорою².

Усе вищесказане становить теоретичні передумови зовнішньополітичної діяльності, що вимагає відповідних практичних кроків щодо її реалізації. Важливими кроками на шляху зміцнення

міжнародно-правового статусу України, її входження до світового співтовариства як суверенного суб'єкта міжнародного співжиття стала низка відповідних документів Верховної Ради України, ухвалених ще до прийняття згаданої постанови, як зрештою, і після неї. Варто, наприклад, згадати такі з них, як: *Про правонаступництво України* (12 вересня 1991 р.), *До парламентів і народів світу* (5 грудня 1991 р.), *Про дію міжнародних договорів на території України* (10 грудня 1991 р.), *Про встановлення дипломатичних відносин із державами – суб'єктами колишнього СРСР* (11 грудня 1991 р.), *Про Звернення Верховної Ради України до Північноатлантичної Асамблеї (НАТО)* (3 червня 1992 р.), *Про ратифікацію договору між СРСР і США про скорочення і обмеження стратегічних наступальних озброєнь, підписаного у Москві 31 липня 1991 р. і Протоколу до підписаного в Лісабоні від імені України 23 травня 1992 р.* (18 листопада 1993 р.), *Про приєднання України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 1 липня 1968 р.* (16 листопада 1994 р.). Це були документи загального характеру, які засвідчили вступ України на міжнародну арену як самостійного суб'єкта. На тому етапі вони доповнювалися й іншими важливими заявами та зверненнями Верховної Ради України, пов'язаними, зокрема, з подоланням наслідків Чорнобильської катастрофи (5 лютого 1991 р.), із Заявою румунського парламенту *Про пакт Ріббентрона-Молотова і його наслідки для Румунії* (5 липня 1991 р.), з подіями у Сараєво (21 серпня 1992 р.), щодо статусу Республіки Крим та м. Севастополя (4 березня 1993 р.), з приводу *Постанови Верховної Ради Російської Федерації від 9 липня 1993 р.* (20 липня 1993 р.), з результатами *тристоронньої зустрічі президентів України, США та Росії* (14 січня 1994 р.) тощо³.

Інакше кажучи, Україна, розпочинаючи свою міжнародну діяльність, ставила перед собою амбітні завдання – входження до Ради Європи, участь у Раді Північноатлантичного співтовариства та Північноатлантичної Асамблеї, діяльність у рамках Наради (згодом Організації) з безпеки і співробітництва в Європі. Згаданими документами, як і багатьма іншими, Україна декларувала потребу своєї участі у всесвітніх міжнародних організаціях, таких як: ООН, МОП, ЮНЕСКО, ЮНІДО, МАГАТЕ, ВООЗ, МБРІР, МВФ та ін. Молода держава виступила за створення всеохоплюючих міжнародних систем універсальної та загальноєвропейської безпеки і вважала участь у них базовим компонентом своєї національної безпеки. Творці української зовнішньої політики вважали, що безпосереднє та повне членство України в загальноєвропейській структурі безпеки на базі НБСЄ (ОБСЄ), РПЛС, НАТО, ЗЄС створюватиме необхідні зовнішні гарантії її національної безпеки⁴.

Що ж до СНД, творцем якої Україна виступила разом із Росією та Білоруссю після розпаду СРСР, то в перші роки незалежності українські політики вважали її *міжнародним механізмом багатосторонніх консультацій і переговорів*, що мав би доповнювати процес формування якісно нових повномасштабних двосторонніх відносин між державами-учасницями⁵.

Згаданими документами, насамперед Постановою ВР від 2 липня 1993 р., Україна проголошувала намір активізувати свою участь у міжнародній співпраці. Більше того, на думку знаного українського дипломата і громадською діяча, колишнього посла в Ізраїлі та США Юрія Щербака, була «запропонована достатньо продумана, збалансована і багатопільова програма забезпечення геополітичних інтересів України, широкий план її зовнішньополітичної діяльності». Щоправда, на думку Ю. Щербака, «широта й амбіційність програми не в усьому відповідали реальним можливостям української держави»⁶.

Улітку 1994 р. Леоніда Кравчука на посаді Президента України змінив Леонід Кучма, і відповідно розпочалося коригування зовнішньополітичного курсу. Саме тоді було проголошено *США, Росію, Польщу та деякі інші країни стратегічними партнерами України*, а також визначено *євроатлантичну інтеграцію* основним пріоритетом зовнішньої політики України⁷.

Суперечки про те, що вдалося чи не вдалося у зовнішній політиці України за роки незалежності, тривали і будуть тривати далі за будь-якої нагоди, а таких не бракує, оскільки з роками, на мою думку, все чіткіше вимальовувалися *два основні напрями* зовнішньополітичного курсу України. *Один* – це той, який формально був проголошений зі вступом Леоніда Кучми на пост Президента держави. Але втілення його у життя постійно наштовхувалося на труднощі, не стільки зовнішнього характеру, скільки внутрішнього. *І другий* – беззастережна орієнтація на Росію, що, м'яко кажучи, ніколи не відповідало національним інтересам України, яскравою ілюстрацією чого є нинішній акт агресії з боку «стратегічного партнера» щодо нашої держави.

Оскільки визначення зовнішньополітичного курсу невіддільне від внутрішнього розвитку держави, то ці два компоненти суспільного життя України взаємно *переплітаються і становлять форму та зміст буття суспільства*. За час, який пройшов від здобуття незалежності, Україна у внутрішньому розвитку не досягла особливих успіхів. Республіка, яка в колишньому Союзі *посідала провідні позиції в економіці*, важко говорити про соціальну сферу, стала чи не *останньою у багатьох виробничих сферах*. Пояснень тут декілька. Поза сумнівом, зіграли роль неконтрольовані (чи формально кон-

трольовані) процеси зворотного переходу *від соціалізму до капіталізму*, пов'язані з *первісним нагромадженням капіталу*, що ніде й ніколи не обходилося без шахрайства, крадіжок у великих масштабах тощо.

Фахівці, маючи підстави, вказують і на *розрив традиційних економічних зв'язків та кооперації*, які склалися протягом багатьох десятиліть існування СРСР. І це також, очевидно, правда. Але таке ж явище характерне для всіх пострадянських держав. Чому ж Україна страждає від нього чи не найбільше? На мій погляд, справа полягає в тому, що *поряд з об'єктивними факторами безладу*, який породжується змінами суспільно-економічних формацій, *присутній фактор суб'єктивний*. Він полягає в колосальній незрілості українського суспільства, яке формувалося, власне кажучи, не як українське, а як радянське, де кожен громадянин мав думати спочатку *о родині, а потім о себе*. Усі роки незалежності, на всіх рівнях говориться про *національну ідею*, про *національний інтерес*, а насправді нічого в напрямку консолідації суспільства, визначення національних інтересів і втілення їх у життя до трагічних подій минулих грудня-січня нічого не зроблено. Більше того, від виборів до виборів – парламентських чи президентських – *політичні сили*, які боролися за владу, все більше *розбурхували пристрасті*, не задумуючись над тим, що вони *руйнують суспільство, державу*, перетворюючи її на посміховисько на міжнародній арені. Перш за все, сказане стосується Партії регіонів і Комуністичної партії, які насправді не є українськими і державницькими.

За роки незалежності владою України прийнято багато законодавчих і підзаконних актів, укладено чимало багатосторонніх і двосторонніх угод, держава стала членом багатьох міжнародних організацій. Цей процес триває. Для прикладу можна б зупинити увагу на декількох аспектах зовнішньополітичного курсу України. Так, 1998 р. набрала чинності *Угода про партнерство і співробітництво між Україною та Європейським Союзом*, підписана ще у червні 1994 р. і ратифікована Верховною Радою України 10 листопада 1994 р. Отож документ став базовим для розширення політичного діалогу та економічної співпраці України з Євросоюзом, відкриваючи нові можливості для поступового зближення нашої держави з об'єднаною Європою. Час від укладення *Угоди* до набрання нею чинності виповнився низкою заходів, які справді сприяли зближенню України з ЄС. Наступним етапом на шляху зближення стало з боку України затвердження Указом Президента від 11 червня 1998 р. *Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу*. Набуття Україною повноправного членства в ЄС проголошувалося стратегічною метою, а отримання статусу – головним

зовнішньополітичним пріоритетом держави. Далі, уже у 2000-х рр., активність України зростала. У посланні Президента до Верховної Ради України 2002 р. *Європейський вибір* недвозначно формулювалися завдання інтенсифікації євроінтеграційного процесу на 2002-2011 рр., метою яких було «створення реальних передумов для вступу України в ЄС». На цій підставі створювалися й відповідні структури, наприклад, під керівництвом самого Президента, *Державна рада з питань європейської та євроатлантичної інтеграції*, а ще раніше – *Міністерство економіки та з питань європейської інтеграції*⁸.

Щось подібне можна сказати й про стосунки України з НАТО, що належить до європейської та євроатлантичної стратегії України. Уже досить тривалий час у нашій країні існує *Центр інформації та документації НАТО*, а в Брюсселі працює *Місія України при штаб-квартирі НАТО*. Фактично до парламентської виборчої кампанії 2006 р. в Україні провідні політичні сили збиралися вести державу до НАТО⁹. Але з її початком виявилось, що частина цих сил, користуючись необізнаністю населення з політичними процесами у світі, а також використовуючи стереотипи часів *холодної війни*, різко виступила не лише проти вступу України до НАТО, а й навіть проти зміцнення співпраці з ним. На думку українського вченого Фелікса Рудича, противники вступу України до НАТО висунули наступні аргументи: *по-перше*, «це може втягнути Україну у воєнні дії НАТО», *по-друге*, «це потребуватиме значних додаткових коштів», *по-третє*, «в Україні хазайнуватимуть іноземці та зарубіжний капітал», і, *по-четверте*, «вступ України до НАТО зіпсує відносини з Росією»¹⁰.

Позачергові парламентські вибори 2007 р. в Україні проблему вступу-невступу України до НАТО загострили до краю. Політичні сили про-російської орієнтації, не гребуючи засобами, розгорнули небачену антинатовську кампанію і, зрозуміло, досягли того, що значний відсоток прихильників вступу України до Альянсу був втрачений. Усім добре зрозуміло, що, вимагаючи негайного проведення *референдуму* щодо вступу до НАТО, його супротивники розраховували на неознайомленість суспільства загалом з принципами і цілями Альянсу, і намагалися довести, що громадяни України не хочуть мати з ним нічого спільного. Ці люди безальтернативно у своїй внутрішній і зовнішній політиці орієнтувалися на *непорушний союз з Росією*.

Східний вектор зовнішньої політики України вимагає постійної уваги її влади. Як відомо, колишній СРСР не просто розпався. Замість нього виникла *Співдружність Незалежних Держав*, організаційні засади якої визначалися *Біловезькою угодою* про її утворення і *Протоколом* до неї, *Алма-*

Атинською декларацією від 21 грудня 1991 р., а також *Статутом СНД* від 22 січня 1993 р. Головними полюсами СНД, як передбачав професор Університету Джона Гопкінса і консультант з питань зовнішньої політики американського президента Біла Клінтона М. Мандельбаум, стали Росія й Україна¹¹.

Верховна Рада України *ратифікувала* згадану *Угоду про СНД* 12 грудня 1991 р. *із застереженнями*, які унеможливлювали перетворення України на частину нової союзної держави. Із метою припинення різного тлумачення ухвалених документів Верховна Рада зробила *Заяву з приводу укладання Україною Угоди про Співдружність Незалежних Держав*. У документі наголошувалося, що Україна заперечує проти перетворення СНД на «державне утворення із своїми органами влади і управління» і «надання Співдружності Незалежних Держав статусу суб'єкта міжнародного права»¹².

Верховна Рада України зобов'язувала керуватися *Заявою* у своїй діяльності всі ланки виконавчої влади на чолі з Президентом України. Її значення для подальшої позиції нашої держави в СНД було надзвичайно важливим. Україна чітко визначила умови участі в СНД, які стали на перешкоді Росії перетворити Співдружність на нове державне утворення, сприяли активізації діяльності України на міжнародній арені як незалежного суб'єкта.

У Росії сприйняли розпад СРСР і утворення СНД як тимчасове явище, *парад суверенітетів*, який доволі швидко закінчиться. *Рецептів реанімації* єдиної *союзної* держави з'явилося чимало. Українські вчені зводять їх до таких:

- *ортодоксально-імперський* – повернення до російської імперії зразка дореволюційної, у якій Україні відводилася роль декількох губерній неподільної Росії;
- *неослов'янський* – об'єднання слов'янських народів, цілком зрозуміло, під зверхністю Росії;
- *неоевразійський* – створення т. зв. *Євразійського союзу* у складі Росії, України, Білорусі та Казахстану;
- і, нарешті, *неорадянський* – повернення до федералістичного устрою в російсько-імперському варіанті¹³.

Україна фактично в СНД перебуває на *правах неповного членства*, хоч є *державою-засновницею*. Відповідно, вона дотепер брала участь у роботі *Ради глав держав*, *Ради глав урядів*, *Ради міністрів закордонних справ*. Із 1999 р. Україна зусиллями лівих у Верховній Раді стала членом *Міжпарламентської асамблеї СНД*, у якій до того часу була спостерігачем. Натомість, Україна не бере участі в багатьох органах СНД, а саме: в *Економічному суді*, *Раді колективної безпеки*, *Постійній консультативній комісії з миротворчої діяльності* при

Раді міністрів закордонних справ, *Комісії з прав людини в СНД* тощо¹⁴.

Варто зазначити, що ставлення України до СНД не було сталим. Воно зазнавало змін залежно від внутрішніх і зовнішніх чинників. Якщо на початковому етапі українська сторона вбачала в СНД *засіб цивілізованого розлучення*, то згодом вона стала розглядатися Україною як *міжнародний механізм*, здатний певною мірою згладжувати суперечності між країнами, знаходити відповідні компромісні рішення, узгоджувати принципи взаємовигідної економічної співпраці. За основу своєї діяльності в рамках СНД Україна, враховуючи геополітичні та гео економічні реалії, обрала *курс на розширення і зміцнення двосторонніх відносин* з державами Співдружності, який давав би змогу зберегти незалежну позицію та реалізувати власний національний інтерес¹⁵.

Необхідно зауважити, що євроінтеграційні зусилля Україна ніколи не протиставляла стосункам із Росією. Але через розірваність українського суспільства, про що вже йшлося, проросійські політичні сили постійно намагалися використати проблему не в загальнонаціональних, а лише у своїх корисливих корпоративних цілях. Свідченням останнього є, наприклад, політичні ігрища навколо вступу України до НАТО. Однак повернімося до питань не військових. Коли в грудні 2003 р. *Національний інститут стратегічних досліджень* провів опитування щодо вступу України до Єдиного економічного простору, то 52% респондентів відповіли позитивно, 17,6% – негативно. Разом з тим 51,8% висловилися за вступ України до Євросоюзу, а лише – 12% проти цього¹⁶. Опосередковано ці показники говорять про те, що при всіх проблемах *українське суспільство можна об'єднати навколо орієнтирів*, які можуть сприяти не лише задовільному входженню України у світове співтовариство, але й використання цього входження для ефективного внутрішнього розвитку суспільства.

Вагомим свідченням того, що коли український політикум, незалежно від партійної спрямованості, керується загальнодержавними інтересами, він спроможний оперативно і з користю для держави та суспільства ухвалювати необхідні рішення. Так, на початку 2008 р. завершився важкий, виснажливий марш України до *Світової організації торгівлі*. 5 лютого на засіданні *Генеральної Ради СОТ* Президент України В. Ющенко та Генеральний директор СОТ П. Ламі підписали *Протокол про вступ України до СОТ*. Його повинна була ратифікувати Верховна Рада України, ратифікований Акт треба було відіслати до СОТ і через місяць після того очікувати на повне членство у цій важливій міжнародній структурі. Верховна Рада голосами усіх фракцій, крім комуністів, *Протокол* підтри-

мала. Відповідний документ надіслано до СОТ і Україна набула в ній повного членства. СОТ об'єднує понад 150 держав світу, на які припадає 95% світового торговельного обороту. Всі сусіди України, крім Росії та Білорусі, на той час вже були членами СОТ. Було б нерозважливим думати, що вступ до СОТ перетвориться для України на якусь подальшу *тріумфальну ходу*, але переваги він ніс очевидні¹⁷. Хоча через наявність української внутрішньої і зовнішньої політики наразі Україна від вступу до СОТ не має особливого зиску.

Коли йдеться про внутрішній розвиток і міжнародні відносини сучасної України, то, очевидно, не треба забувати, що варто це було б робити із застосуванням якихось зразків, використанням досвіду близьких сусідніх держав з подібним минулим і устремліннями в майбутнє. Поза сумнівом, для України є дуже показовим досвід сусідньої Польщі. Тим більше, що остання цілком добровільно взяла на себе роль *адвоката* України у стосунках із Заходом. Щоправда, не варто вважати це за прояв *філантропічної братньої любові*. Польща, любляючи інтереси України, переслідує, разом з тим, свій власний національний інтерес. Широко відомо, що на міжлюдському рівні в минулому між українцями та поляками було чимало проблем, які переростали в гострі сутички, що викликало численні людські жертви. Їх відбиток і до сьогодні лежить на обох суспільствах. Але, на щастя, не настільки, щоб завадити нормальному розвитку міждержавних взаємин.

Нинішні події в Україні внаслідок зради її національних інтересів правлячою політичною силою на чолі з В. Януковичем остаточно розкрили очі усім верствам суспільства на те, *хто є ким* у нашій державі і хто, попри *формальну незалежність*, фактично нею управляє.

Те, що зараз відбувається в Україні, створює, з одного боку, величезні труднощі на шляху її суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку. З другого, формує передумови для об'єднання суспільства на принципово нових засадах розвитку держави без беззастережної орієнтації на *старшого брата*, який нарешті розкрив свої справжні наміри щодо України і намагається втілити їх у життя далеко *не братніми діями*.

Одним із найважливіших наслідків безпрецедентного агресивного втручання Росії у внутрішні справи України, якщо говорити про міжнародну політику, є те, що, по-перше, *українська проблема* опинилася в центрі уваги світової громадськості, а Україна, як держава, стала відомою у всіх закутках земної кулі. По-друге, європейські і світові політики остаточно зрозуміли, з ким мають справу, якщо йдеться про Росію, і заходилися всіляко допомагати Україні не лише заради її порятунку, але й заради долі інших народів.

¹ Конституції і конституційні акти України. Історія і сучасність. – Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2001. – С. 288-290.

² Там само.

³ Макар Ю. Зовнішньополітична орієнтація України: проблема вибору стратегічного партнерства // Науковий вісник Чернівецького університету. Вип. 607-609. Історія. Політичні науки. Міжнародні відносини. – 2012. – С. 122.

⁴ Щербак Ю. Україна: виклик і вибір. Перспективи в глобалізованому світі XXI століття. – Київ: Дух і Літера, 2003. – С. 131.

⁵ Там само.

⁶ Там само. – С. 131-132.

⁷ Макар Ю. Назв. праця. – С.123.

⁸ Світова та європейська інтеграція // За ред. Я. Й. Малика. – Львів: АРІДУ НАДУ, 2005. – С. 314-316.

⁹ Там само. – С. 96-97.

¹⁰ Рудич Ф. Геополітичний вимір президентських виборів 2004 року // Політичний менеджмент, 2005. – № 5. – С. 12-13.

¹¹ Світова та європейська інтеграція. – С. 353-354.

¹² Україна на міжнародній арені: Зб. документів і матеріалів 1991-1995 рр. Кн. 1. – К.: Юрінком Інтер, – 1998. – С. 18-19.

¹³ Світова та європейська інтеграція. – С. 354.

¹⁴ Україна в міжнародних організаціях // Авт. колектив: Юрій Макар та ін. – Чернівці: Прут, 2009. – С. 366-384.

¹⁵ Там само.

¹⁶ Рудич Ф. Назв. праця. – С. 39.

¹⁷ Україна в міжнародних організаціях. – С. 429-453, 472-486.

УДК 32:327.8(477+4-6ЄС)

© Ольга Крет
(Рівне)

ФОРМУВАННЯ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОГО ІМІДЖУ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ВІДНОСИН З ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ

У статті аналізуються проблеми формування позитивного зовнішньополітичного іміджу України на сучасному етапі, відносини української влади з Європейським Союзом.

Ключові слова: імідж, Україна, влада, Європейський Союз, український народ.

О. Крет

Формирование внешнеполитического имиджа Украины в контексте развития отношений с Европейским Союзом

В статье анализируются проблемы формирования позитивного внешнеполитического имиджа

Украины на современном этапе, отношения украинской власти с Европейским Союзом.

Ключевые слова: имидж, Украина, власть, Европейский Союз, украинский народ.

О. Крет

Formation of the Foreign Image of Ukraine in the Context of Relations with the EU

The article is devoted to the problem of creating a positive foreign policy image of Ukraine at the present stage. Special attention is paid to the political relationship between Ukrainian government and European Union.

Key words: image, Ukraine, power, European Union, Ukrainian people.

Постановка наукової проблеми та її значення.

Імідж людини, організації, політичної партії, держави залежить від суспільних відносин. В умовах сучасних соціально-економічних відносин іміджологія відіграє важливу роль у створенні демократичного суспільства, удосконаленні спілкування людей одне з одним, у формуванні іміджу, побудованого на загальнолюдських цінностях і принципах.

Феномен «іміджу» досліджують різні науки, такі як філософія, педагогіка, психологія, політологія, етика, естетика та інші, але закономірності його формування, структурні особливості, фактори та умови його функціонування повністю ще не вивчені.

Внаслідок різного розуміння характеру формування іміджу, в одних дослідженнях його визначають як такий, що цілеспрямовано формується, а в інших – як такий, що вже існує, склався стихійно¹.

Питання формування позитивного іміджу нашої держави є одним із завдань комунікативно-інформаційних служб засобів масової інформації і масової комунікації в період її утвердження на європейській і світовій арені.

З огляду на реалії політичного процесу в сучасній Україні все більше розповсюдження набувають технології і механізми, які формують політичний імідж. Без їхнього використання сьогодні не обходяться досягнення найбільш важливих стратегічних і тактичних цілей як окремих політичних лідерів, так і держави в цілому.

Політичний імідж країни відіграє важливу роль у сфері міжнародних відносин: від того, чи є він позитивним або негативним, залежить успіх проведення зовнішньої політики країни, розвиток торгово-економічних відносин з іншими країнами. Зовнішньополітичний імідж держави формується у двох вимірах – внутрішньому і зовнішньому, а також впливає на політичні процеси, які відбуваються в самій державі. Негативний образ країни може використовуватися опозиційними силами як один із аргументів критики на адресу уряду і пре-